

Nieuwsbrief

JUNI 2009

Vrienden van
het Cantonspark

NIEUWSBRIEF CANTONSPARK

Juni 2009

REDACTIE:

Huub van der Aa
 Angélique Bosch van Drakestein
 Rob Samson

INFORMATIE:

Vrienden van het Cantonspark
 Secretaris: Mevr. G.H.J. de Lange-Meijer,
 Rembrandtlaan 29, 3741 TA Baarn
 Tel: 035 - 5413356
 E-Mail: secretariaat@cantonspark.nl

HOE WORDT U DONATEUR?

Voor een bijdrage van € 17,50 per jaar bent u donateur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark. U steunt ons daarmee om het Cantonspark als waardevolle tuin voor Baarn te behouden.

Stort uw bijdrage op:

Bankrekening CVB Baarn,
 rekening nummer 98.35.74.944,
 t.n.v. Vrienden van het Cantonspark.

INHOUDSOPGAVE

- 2 Ten geleide
- 6 Uw donatie 2009
- 7 De situatie rond de Wintertuin, medio 2009
- 9 Afspraken met de politie
- 11 Jaarverslag 2008
- 15 De Gingko, een levend fossiel
- 23 Bomen over boeken over bomen
- 27. Nieuws uit de bomenwereld
- 28 Nieuwtjes uit het park

Voorplaat: *Enkianthus campanulatus*, een struik die van oorsprong uit Japan komt.

Links: Jonge bloeiwijzen van de Herfstpaardenkastanje (*Aesculus parviflora*).

TEN GELEIDE

De eerste helft van dit jaar wordt voor wat betreft het Cantonspark vooral gekenmerkt door twee zaken: Ten eerste de weersomstandigheden en hun invloed op de natuur en ten tweede de perikelen rond de Wintertuin in relatie tot het park.

Laten we beginnen met punt één. De eerste drie maanden van dit jaar waren nadrukkelijk winters, in ieder geval met meer vorst dan we de laatste jaren gewend waren. Opmerkelijk daarbij was dat er niet erg veel sneeuw wilde vallen en dat we dus geen nieuwe voorraad sneeuwfoto's hebben kunnen maken. De echte winterbloeiers waren allemaal op tijd present, met de prachtige Perzische parrotia als grote ster, vanaf ongeveer 1 januari. Zoals gebruikelijk bloeide de Zachte- of Chinese Toverhazelaar al met kerstmis 2008 en daarna kwamen alle Hamamelissen om de beurt in bloei en maakten overvloedig bloemen.

Een ander – gunstig - gevolg van de relatief lange winter was dat de voorjaarsbloeiers hun knoppen langer gesloten hielden, en daardoor de bloemen beschermden tegen nachtvorstschade. Zo kwamen de Magnolia's pas in april goed op gang en beleefden een bloeiperiode als in jaren niet vertoond, zonder enige verkleuring in de kwetsbare bloemen als gevolg van late nachtvorsten. Er werd beweerd dat alles 6 tot 8 weken later was dan in andere jaren, maar dat is overdreven. Het uitlopen van met name de bomen die hier van oudsher thuishoren, gebeurde bij veel

---

De bloei van de Magnolia's kwam pas in april op gang.

---

soorten precies volgens het boekje. Jac. P. Thijssen schreef ooit dat Berken precies op 15 april hun bladeren ontvouwen en dit jaar hielden de Baarnse berken zich daar prima aan.

Door het mooie weer in april en mei haalde de natuur haar schade volledig in. De eerste zingende Tjiftjaf was in Baarn aan de late kant, maar al ruim vóór Koninginnedag gierden de Gierzwaluwen over de rietendakjes van de Laanstraat en op 24 april cirkelden ze op doortrek hoog boven het Cantonspark.

Vanaf 1 mei bloeide de Vaantjesboom als nooit te voren en kleurde de achterzijde van de Wintertuin prachtig paars door de bloemen van de Blauwe regen.

In de nacht van 27 op 28 mei passeerde een hevige onweersbui Baarn en raakte

---

De vaantjesboom of Zakdoekjesboom (*Davidia involucreata* var. *vilmoriniana*).

het dorp vele tientallen bomen kwijt, en moest ook het Cantonspark tol betalen. U leest daar in een apart artikel het een en ander over.

De wintertuin stond dit voorjaar in het middelpunt van de belangstelling. Al enkele jaren werd door de gemeente naarstig gezocht naar middelen om de grote kas te restaureren. Door vragen vanuit de gemeenteraad moest het college met de billen bloot en lanceerde een voorstel om gelden te genereren voor deze kostbare restauratie. Dat voorstel bevatte elementen waartegen ons bestuur wel moest protesteren. Hoe zich dit proces verder voltrok leest u elders in deze nieuwsbrief.

Een en ander bracht wel met zich mee dat ons bestuur zich wekenlang intensief met deze materie moest bezighouden, waarbij waarnemend voorzitter en secretaresse zich moesten uitsloven om alle vergaderingen af te lopen en vele gesprekken moesten voeren met nauw betrokkenen. Het was een periode waarin bleek dat ons bestuur in feite onderbezet is, zeker nu de voorzitter een jaar lang in het buitenland verblijft en zich alleen zeer zijdelings met de dagelijkse bestuurszaken kon bemoeien. Het blijft daarom van belang dat we uitkijken naar geschikte bestuursleden die het bestuur en mogelijk ook de beheercommissie kunnen komen versterken. PR en penningen zijn in uitstekende handen maar voor algemeen management en dagelijkse bestuurszaken moet versterking worden gezocht. Maar mensen die Baarn en het Cantonspark voldoende kennen of willen leren kennen, en bovendien inzicht hebben in het beheer van een voormalige botanische tuin zijn dun gezaaid.

Boven: De achterzijde van de Wintertuin met de paarse bloemen van de Blauwe regen. Onder: De enorme Bitternoot is met kluut en al omgewaaid tijdens het onweer van 27 en 28 mei 2009.

Gedurende deze hectische periode heeft het bestuur zich waar mogelijk steeds laten leiden door wat er over onze doelstellingen in de statuten staat. Toch kwamen er af en toe vragen op tafel waarover de statuten niets zeggen en bij de beantwoording waarvan enige creativiteit gevraagd werd. In gesprekken met de bewoners van de Heemskerklaan werd soms duidelijk waar deze groep omwonenden met het park naar toe zouden willen en bij ons kwam dan de vraag boven hoe onze eigen achterban, de donateurs en leden van de verschillende commissies daar over denken. Om daar achter te komen willen we tijdens onze jaarlijkse donateursbijeenkomst ruim tijd inruimen voor een gesprek met de donateurs over een aantal van deze vragen, die allemaal te maken hebben met de toekomst van het Cantonspark. Zoals

gebruikelijk zult u daar tijdig over geïnformeerd worden.

Vlak voordat we de kopij voor deze nieuwsbrief konden afsluiten werden we nog geconfronteerd met een aantal gevallen van vandalisme in het park. De lokale pers bemoeide zich er intensief mee en de politie besprak met ons mogelijkheden tot betere samenwerking. Ook hierover vindt de lezer een apart artikeltje. Dat, en enkele andere actuele zaken, hebben ook reperccussies voor de omwonenden. Dat is de reden dat wij deze nieuwsbrief een grotere verspreiding zullen geven dan gebruikelijk. We hopen daardoor het contact en de eventuele samenwerking met alle omwonenden te kunnen verbeteren.

Het bestuur

Uw donatie 2009

Geachte donateur,

Mocht u uw donatie over 2009 nog niet gedaan hebben dan verzoeken wij u vriendelijk uw donatie 2009 van minimaal € 17,50 alsnog over te maken op onze SNS bankrekening 98.35.74.944 ten name van Vrienden van het Cantonspark.

Let op: wij sturen geen acceptgiro! Door uw steun zijn wij in staat minimaal 2 x per jaar een nieuwsbrief uit te geven met actualiteiten en wetenswaardigheden over het Cantonspark.

Ook is er een website ontwikkeld

waarop de nodige informatie is te vinden omtrent de geschiedenis van het park, data van de rondleidingen etc. zie www.cantonspark.nl. In 2008 is er mede door uw steun een gedigitaliseerde kaart aangeschaft van het Cantonspark ten behoeve van inventarisatie van de aanwezige flora en ter ondersteuning van het opstellen van beheerplannen voor korte en lange termijn..

Reden genoeg om ons ook in 2009 te blijven steunen !!

Met vriendelijke groet,

W.G.J. van Dijen (Peningmeester)

De situatie rond de Wintertuin, medio 2009.

Eind 2008 had Kees Koudstaal, raadslid van de Baarnse Onafhankelijke partij (BOP) in een Raadsvergadering vragen gesteld aan wethouder Wim Lieberwerth, betreffende de slechte staat waarin de Wintertuin zich bevond en gevraagd naar wat de gemeente, als eigenaar, van plan was daaraan te doen. Het was bekend dat "Monumentenzorg" (tot 1 mei dit jaar RACM geheten) had aangegeven dat de "restauratieachterstand" z.s.m. moest worden ingelopen. De gemeente had al een kostenberekening laten maken door een architect te Amersfoort. Door bemiddeling van onze Stichting en in samenwerking met de huidige huurder van de kas was medio 2008 het contact tot stand gekomen met architectenbureau Bak te Edam, specialist in het restaureren van oude kassen. Omdat in beide offertes sprake was van aanzienlijke bedragen, die voor de restauratie nodig zouden zijn, heeft de gemeente een aantal pogingen gedaan om hiervoor bij subsidieverleners geld beschikbaar te krijgen.

Al deze gegevens zijn verwerkt in een voorstel van het college aan de raadsvergadering van 25 maart 2009. Dit voorstel nr.09RV000011, bevatte de volgende 4 beslispunten:

1^e Uitvoeren van achterstallig onderhoud met in een later stadium renovatie en restauratie.

2^e Renovatie en restauratie ten laste van de algemene reserve.

3^e Verkoop met restauratie en instandhoudingsplicht.

4^e renovatie en restauratie met kosten-drager.

Dit plan werd in een voorafgaande commissievergadering besproken. Tijdens die vergadering hebben wij als Stichting Vrienden van het Cantonspark de gelegenheid gekregen om onze mening over het plan te laten horen. Ook de Stichting Mooi Baarn en enkele omwonenden hebben dat gedaan. Een heikel punt was daarbij de nadere uitwerking van punt 4. waarin het college als mogelijke kostendrager voorstelde om "op een beperkt deel van het Cantonspark, aan de zijde van de Heemskerklaan een woonbestemming te leggen, bijvoorbeeld 4 blokken van twee woningen". Al tijdens de commissievergadering bleek dat voor dat idee geen meerderheid was te vinden, maar ook dat daarvoor nooit toestemming zou kunnen worden gekregen van het RACM. Intussen had de BOP een uitvoerig stuk geproduceerd met een plan om tot spoedige restauratie te komen, waarbij het dure plan van architect Bak als leidraad diende. Tevens werden mogelijkheden genoemd om met behulp van derde partijen een geheel andere financiering mogelijk te maken. Dit plan zou als motie worden ingediend.

Gezien echter de grote tegenstand en de onzekerheid bij de meeste fracties werd aan het eind van de beraadslagingen in de Raad het collegevoorstel en de BOP-motie

ingetrokken. Er kwam een toezegging van het college voor in de plaats, inhoudende dat er een nieuw voorstel aan de raad zou worden voorgelegd, waarin nieuwe gegevens betreffende de mogelijke financiering zouden worden verwerkt. In deze periode werden op rijksniveau een aantal veranderingen doorgevoerd die uitzicht boden op nieuwe kansen op subsidie. Het nieuwe voorstel werd "na de zomervakantie" in het vooruitzicht gesteld.

In de ontstane situatie begonnen vervolgens verschillende partijen hun zegje te doen: Er waren politieke partijen die voorzichtig meningen ventileerden; de Stichting Mooi Baarn nam het initiatief tot gesprekken met enkele particuliere financiers die er wel brood in zagen om de kas voor commerciële of promotionele doeleinden over te nemen en uiteraard ook de huidige onderhuurders deden hun duiten in het zakje.

Als waarnemend voorzitter heeft ondergetekende aan een aantal van deze gesprekken deelgenomen, resp. zelf gesprekken gevoerd met potentiële kandidaten om de kas over te nemen. Het bleek al spoedig dat er wel een oplossing te vinden zou zijn als gemeente en Vrienden van het Cantonspark bereid zouden zijn om een aantal geheel nieuwe elementen bij beheer en openstelling van het park toe te laten. Ook andere partijen, zoals Mooi Baarn, de bewoners van de Heemskerklaan, de Kinderboerderij en enkele politieke

partijen deden mee aan de discussies. De gemeente ging verder met het aanvragen van subsidies.

Op het moment dat deze nieuwsbrief ter perse gaat staat er nog geen afgerond voorstel op papier. Er zijn wel veel meningen en voorstellen verzameld die nuttig kunnen zijn bij het formuleren van een dergelijk voorstel. Onze stichting heeft daarbij tot nu toe een standpunt ingenomen dat uitgaat van het in onze statuten geformuleerde doel van de stichting: Handhaving en verdere uitbreiding van de cultuurhistorische en botanische meerwaarden van het park. Intussen heeft het bestuur wel degelijk ook oor naar voorstellen om geheel nieuwe zaken toe te laten die aan deze uitgangspunten geen afbreuk doen. Het gaat dan om voorstellen om de toegankelijkheid van het park te beperken, om kleinschalige horeca of commercie toe te laten of om wijzigingen in het renovatieplan voor de Wintertuin te overwegen, in overleg met mogelijke financiers.

Met alle partijen blijven wij on speaking terms, maar wij hebben er ook behoefte aan om enkele van deze zaken voor te leggen aan onze trouwe donateurs. We willen daar in eerste instantie een deel van de traditionele donateursavond voor bestemmen. U kunt spoedig een uitnodiging voor een dergelijke avond tegemoet zien.

Wvd voorzitter H. A. van der Aa

Afspraken met de politie

Ook dit voorjaar waren er regelmatig vernielingen en provocerend gedrag van kleine groepen jongeren in het Cantonspark. Deze incidenten vonden overdag, maar in toenemende mate ook 's avonds en 's nachts plaats. Ernstige beschadigingen aan de colonnade en het vernielen van het beeld van de reiger spreken boekdelen. Een en ander leidde tot publiciteit in lokale kranten en TV, die onze bestuursleden en beheerders soms om commentaar vroegen. De politie reageerde in eerste instantie met enige wrevel op deze berichten en verweet ons in een commentaar van hun kant dat onze klachten het politiebureau nooit bereikten en dat het op papier dus juist heel rustig was in het park.

Deze manier van interpreteren door de politie is niet nieuw maar heeft een kern van waarheid: Als er geen goed geregistreerde meldingen bij hen binnenkomen, is er voor hen niets aan de hand. De tijd van

de dorpsveldwachter die van alles wat er in een dorp speelt op de hoogte is en een breed netwerk van informanten heeft ligt (helaas) ver achter ons.

Voor ons was dit aanleiding om in een brief, die zowel bij de politie als bij de burgemeester op tafel kwam, te vragen om een gesprek, over hoe wij een en ander het beste kunnen aanpakken. Op dinsdagmiddag 9 juni vond dit gesprek plaats, in het Tennishuisje van het park. Aanwezig waren twee wijkagenten van de politie Eemland, waarnemend voorzitter en secretaresse van ons bestuur, de voorzitter van de commissie beheer en de beheerder van de kinderbeerderij. Na kennis te hebben genomen van onze recente ervaringen kwamen we tot de volgende afspraken:

1e Bij vernieling, bedreiging, verdachte situaties (bijv. over het hek klimmen na sluitingstijd), kan iedereen gewoon

Schade aan de colonnade

112 bellen. Er zijn afspraken gemaakt dat meteen kan worden doorverbonden met het bureau in Baarn. Voor minder dringende zaken blijft uiteraard het nummer 0900 88 44 aanbevolen.. Er wordt door de politie op aangedrongen dat ook omwonenden dit doen zodra zij problematisch gedrag constateren.

2e De politie kan formeel alleen optreden als er bepaalde extra voorzieningen worden getroffen, met name als er borden staan waarop duidelijk staat dat, en wanneer de toegang verboden is ingevolge artikel 461. Overigens: Als het hek gesloten is, is diegene die zich desondanks in het park bevindt altijd in overtreding. Inmiddels heeft de gemeente de borden bij alle toegangen geplaatst.

3e Bijzondere activiteiten worden in de toekomst altijd gemeld aan de wijkagent Paul Knoops.

4e Omwonenden krijgen onze volgende nieuwsbrief in de bus, met daarin dit artikeltje met de regels, afspraken en aanbevelingen. Acute zaken kunnen zij desnoods anoniem doorbellen via 112.

5e De politie wil graag over alles wat zich in het park afspeelt op de hoogte worden gehouden. Geruchten moeten niet in kleine kring blijven. Ons bestuur zal

graag intermediair zijn tussen buurtbewoners en politie.

6e Aan de inzittenden van surveillancewagens van de politie, die in principe dagelijks bij het park langs komen, zal worden gevraagd om vaker uit te stappen en daadwerkelijk in het park te gaan kijken en eventueel op te treden. De politie heeft de sleutels van de hekken. Deze regels gelden ook voor de Kinderboerderij.

Het moge duidelijk zijn dat in bovenstaande regels in feite niet veel echt nieuws staat. Omwonenden hebben ons wel gemeld dat voorheen meldingen van hun kant regelmatig door de politie werden genegeerd. Echter, door het gesprek dat heeft plaats gevonden en de persoonlijke contacten die daar uit voortgevloeid zijn, hebben wij het vertrouwen gekregen dat er in de toekomst beter met de politie zal worden gecommuniceerd en dat de politie bereid is eerder en gecoördineerder op te treden.. Binnen een week na ons gesprek is de politie op aangeven van een passant die onregelmatigheden in het park bemerkte, meteen opgetreden en heeft een tiental lawaaijige en drankmisbruikende personen met een procesverbaal naar huis gestuurd. Ook dit heeft voor enige publiciteit gezorgd die op zijn beurt weer de aandacht heeft getrokken van belangstellende politici, die zeggen graag de vinger aan de pols te willen houden. Tenslotte zijn er volgend jaar gemeenteraadsverkiezingen en kunnen we in de aanloop daarvan kennis nemen van de betreffende passages over veiligheid en politietoedredten in de verschillende verkiezingsprogramma's.

Het Bestuur van de Vrienden van het Cantonspark

Jaarverslag 2008

Het bestuur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark heeft in 2008 slechts een enkele wijziging ondergaan. Angelique Bosch van Drakestein verblijft van september 2008 tot september 2009 in Engeland en volgt daar gedurende een jaar een studie tuinarchitectuur. Huub van der Aa, de vice-voorzitter neemt haar taken tijdens dit jaar waar. Het secretariaat werd beheerd door Greet de Lange, de financiën en de administratie van de donateurs door Wilco van Dijen. De PR en de website door Rob Samson, Jet Koot was algemeen bestuurslid.

Bestuursvergaderingen werden gehouden op 5 februari, 17 april, 26 juni, 28 augustus en 10 november.

Naast het bestuur is al jaren een beheercommissie actief. Deze commissie bestaat uit specialisten die geheel belangeloos veel tijd en energie steken in het park. Tot september 2008 was Huub van der Aa (bioloog, specialisatie taxonomie en boomdiagnostiek) voorzitter, i.v.m. met het waarnemen van het voorzitterschap van het bestuur en door persoonlijke omstandigheden, was het niet mogelijk deze twee functies te combineren. Ruud de Meij (bestuurslid Groei en Bloei en bijna dagelijks in het park te vinden) heeft het voorzitterschap overgenomen. In deze commissie participeren verder: Jkvr. Angelique Bosch van Drakestein (tuinconservator, onderhoud landgoederen, niet actief sinds september 2008), Beline Geertsema

(tuinarchitect, voorzitter Nederlandse Tuinenstichting). Zij moest helaas per 1 oktober afhaken vanwege haar drukke werkzaamheden. Drs. Hans Persoon (Botanische Tuinen Utrecht), Ing. Geertje Bakker (Wageningen, tuinbouw en plantenteelt, belangstelling voor bomen) en Just Bleekemolen (boomverzorging, beëdigd taxateur bomen). Samen met de betrokken ambtenaren van de gemeente en Eemfors wordt overlegd welke werkzaamheden op korte en langere termijn worden uitgevoerd om het park in zo'n goed mogelijke conditie te kunnen houden.

Aan een beheerplan wordt nog serieus gewerkt, maar door het vertrek van Beline Geertsema en de afwezigheid van Angelique Bosch van Drakestein vanwege haar studie in Engeland is de afronding van een beheerplan helaas weer blijven liggen. Ook door ziekte bij de betrokken ambtenaren is oponthoud ontstaan.

Zoals gewoonlijk vonden de gratis publieksrondleidingen plaats gedurende de maanden april t/m oktober. Eén keer per maand, afwisselend op dinsdag en donderdagavond en in september en oktober op zaterdagmiddag, kon men gebruik maken van dit aanbod. Deze rondleidingen trekken elk jaar weer de nodige bezoekers, sommigen komen zelfs meerdere keren per jaar.

Rondleidingen op verzoek werden o.a. gegeven aan een delegatie Red Hats, werknemers van de stichting Boogh en bezoe-

De kraam van de Vrienden van het Cantonspark op het Cultureel Festival.

kers van de dagopvang van de Eemborg. Eén en ander werd gecoördineerd door het echtpaar Van der Aa. Huub heeft op verzoek ook een lezing gehouden over het Cantonspark voor de cliënten van de Stichting Boogh. Rondleiders dit jaar waren: Huub van der Aa, Geertje Bakker, Corry Kamphorst, Greet de Lange, Tera Naafs, Betty Rootselaar en Ariane Schippers. De data werden gepubliceerd in de media, de activiteitenstrip en op posters die op diverse plaatsen in Baarn en Lage Vuursche werden opgehangen.

Naast de rondleidingen trad de Stichting naar buiten met haar website waarop elke maand de boom van de maand te vinden was en waar ook oude Nieuwsbrieven gedownload konden worden. Deze site werd goed bezocht. In juli en december verschenen de Nieuwsbrieven voor de donateurs, met veel mooie ingezonden foto's en interessante onderwerpen. Lovende reac-

ties werden ontvangen.

Op 22 mei hebben de voorzitter en vice-voorzitter een gesprek gehad met de verantwoordelijke wethouder, de heer van de Kerk, waarbij de problematiek van het park is besproken. Tot concrete afspraken heeft dit gesprek echter niet geleid.

Op 6 september vond het Cultureel Festival plaats. Ditmaal stond de kraam in de Pekingtuin. Aan belangstellenden werd een gratis verjaardagskalender met fraaie foto's uit het park aangeboden. Het blijft moeilijk op zo'n dag nieuwe donateurs te rekruteren. Maar het was goed om daar aanwezig te zijn en het park te promoten.

Op 11 oktober hebben ruim dertig donateurs deelgenomen aan de excursie naar de Botanische Tuinen Utrecht. Mede door het heerlijke najaarsweer was deze excursie zeer geslaagd.

De Stichting is in september via het Universiteitsmuseum in Utrecht, door een gift om niet, in het bezit gekomen van werken van de Baarnse kunstschilderes, Marise de Jong. Bij alle olieverfschilderijen en aquarellen heeft de schilderes herkenbare elementen uit het Cantonspark gebruikt. De werken zijn voorlopig ondergebracht op een droge en veilige plek. Zij moeten nog beschreven worden. Daarna zal de Stichting zich beraden over een mogelijke tentoonstelling.

Het jaar 2008 was in alle opzichten een roerig jaar voor de Stichting. Veel vandalisme, in de vorm van vernielde en bekladde bomen, onsmakelijke graffiti op de colonnade, die gebruikt wordt als hangplek, veel zwerfvuil in allerlei vorm en niet in het minst de poging tot brandstichting, begin juli in het Tennishuisje. Dat het er nog steeds staat mag als een wonder beschouwd worden. De daders zijn door de politie gepakt en geverbaliseerd. De gemeente en de Stichting hebben aangifte gedaan. Een afwikkeling van deze zaak door het Arrondissementsparket Utrecht wordt in 2009 verwacht. De media hebben uitvoerig bericht over dit gebeuren, met uitzondering van de Baarnsche Courant.

De afwijzing van de subsidie voor de restauratie van de Wintertuin was een enorme teleurstelling, vooral ook omdat door Angelique Bosch van Drakestein erg veel tijd en energie is gestoken in het overleg met het RACM (Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (voorheen Monumentenzorg), architectenbureau Bak in Edam, o.a. gespecialiseerd in het restaureren van monumentale kassen en de wethouder. Een plan lag en ligt klaar

dat onmiddellijk aanbesteed zou kunnen worden.

Nadat minister Ronald Plasterk na Prinsjesdag bekend had gemaakt dat er geld vrij komt voor Groene Monumenten, was het Radio 1 Journaal, met presentatrice Karin Albers, op 19 september 's morgens om zeven uur in het park aanwezig voor een live uitzending over wat zo'n groen monument is. Zij is met Huub van der Aa, de architect van het RACM, Wethouder van de Kerk, Catharina van Groningen van het RACM, en Beline Geertsema door het park gelopen om zich te laten informeren. Ook in het NOS Journaal waren 's avonds beelden van dit interview te zien. In 2008 is nog geen geld toegezegd, laat staan, ontvangen. Het is een klein budget dat over veel schijven verdeeld kan worden.

Als bestuur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark vragen wij ons af hoe lang het park nog in stand kan worden gehouden op de manier waarop het nu al jaren gebeurt. Hoe langer hoe meer raken wij er van overtuigd, dat het samengaan van een tuin met een bijzondere botanische meerwaarde, met een wereldreputatie, die tegelijk als openbaar groen fungeert, niet haalbaar is.

Door te weinig toezicht is er onvoldoende controle op de naleving van de regels, wat leidt tot soms zelfs bedreigende situaties voor mensen die goedwillend gebruik maken van het park. Er is dringend behoefte aan een meerjaren beleidsplan waarbij duidelijk wordt wat de gemeente Baarn met dit unieke stukje grond, waartoe Wintertuin en park samen onafscheidelijk behoren, uiteindelijk voor ogen heeft. Het

park is indertijd wel door de gemeente Baarn voor het symbolische bedrag van één gulden in dank aanvaard, maar aan een duidelijke visie hoe het adequaat te beheren en te conserveren heeft het tot nu toe helaas ontbroken. Dat de beheercommissie met haar expertise bij het opstellen van zo'n plan een belangrijke rol zal kunnen spelen mag duidelijk zijn.

Hopelijk kunnen we over het jaar 2009 t.z.t en wat positiever geluid laten horen aan onze altijd zeer betrokken en gewaardeerde donateurs.

April 2009 - Greet de Lange

Het Cantonspark in juni 2009.

De Ginkgo, een levend fossiel

In het Cantonspark hebben we drie exemplaren van *Ginkgo biloba*, de Japanse noteboom. Om verschillende redenen zijn het bomen waar elke rondleiding uitvoerig bij wordt stilgestaan en waar dan telkens veel vragen over komen. Op de eerste plaats zijn de drie van het Cantonspark onderling nogal verschillend. De oudste boom (nr. 59) staat in het zelfde perk als de Japanse kornoelje (*Cornus kousa*) en is de laatste jaren sterk in gezondheid achteruit gegaan: slecht in de kroon, en minstens

De *Ginkgo* boom in het Pinetum

vier Bonte spechtnesten in de stam die ook niet bijdragen aan herstel. Niettemin is het nog steeds een bijzondere boom en lijkt het gevaar van omvallen verwaarloosbaar. Bij geen van de recente stormen heeft hij een krimp gegeven. Er moet alleen tzt wat dood hout worden weggesnoeid.

Een tweede, ogenschijnlijk gezonde boom staat midden in het Pinetum (nr 125a). Deze mannelijke boom kan in het voorjaar overvloedig bloeien en doet in het najaar wat van hem verwacht wordt: zijn bladeren verkleuren half oktober naar helder geel en dan is de boom gedurende enkele weken een van de mooiste sieraden van de herfst in het park.

Het derde exemplaar (nog zonder nummer) is de kleinste en staat in het Pinetum, dicht bij de vijver en de Bontbladige tulpenboom. Ook dit exemplaar heeft iets bijzonders te vertellen.

KENMERKEN:

De *Ginkgo* is een in alle kenmerken van zijn verwante Naaktzadigen afwijkende soort. In plaats van naalden heeft hij waaiervormige bladeren van hoogstens 10 cm lengte en tot 8 cm breedte. Ze zitten aan bladstelen die ongeveer even lang zijn als de bladeren zelf, en in groepjes van 3 tot 5 aan de zogenaamde korte loten. De afzonderlijke bladeren zijn paralelnervig; de bovenrand is helemaal gaaf of met één of meerdere insnijdingen. Het tweedelige blad komt frequent voor aan de lage stam-

---

Mannelijke katjes in mei van dit jaar, aan de grote Ginkgo in het Pinetum

---

loten van de hierboven als derde genoemde boom. De bladeren zijn groen, maar verkleuren in het najaar tot goudgeel, alvorens af te vallen.

De boom is tweehuizig, dwz, dat mannelijke en vrouwelijke bloemen op verschillende individuen gevormd worden. De mannelijke bloemen zitten dicht op elkaar in een soort van groene katjes die ongeveer 5 cm lang kunnen worden. (zie foto). De vrouwelijke bloemen staan afzonderlijk of met twee bijeen en groeien uit tot kleine vruchten die in voorkomen iets hebben tussen bessen en kegeltjes in. De rijpe vruchten zijn hoogstens 3 cm in doorsnede, min of meer bolvormig en bij rijpheid geel, blauwig of oranjerood. Ze stinken een beetje naar ranzige boter en dat, gevoegd bij het plakkerige vruchtvlees maakt dat de vrouwelijke boom ongeschikt is als straatboom. De Baarnse straatbomen, bv voor

het gemeentehuis, zijn dan ook allemaal mannetjes.

De bekende pioniers van de natuursport Elia Heimans en Jac. P. Thijssen beschrijven in hun boekje over het Amsterdamse Vondelpark (1901) heel subtiel het bevruchtingsproces bij de *Ginkgo*. Nadat zij hebben uitgelegd dat de boom óf mannelijk óf vrouwelijk is en dat je om goed ont-

wikkelde vruchten te krijgen twee bomen van verschillend geslacht dicht bij elkaar moet hebben staan, of dat je op een vrouwelijke boom een mannelijke tak moet enten, die het stuifmeel kan leveren dat voor een bevruchting nodig is, vervolgen zij: "Nu zou dat bloeien van de *Ginkgo* u in het eerst stellig wel tegenvallen, want zijn bloemen zijn helemaal niet mooi of in het oogvallend. Eigenlijk zijn het niet eens bloemen, want ze missen zoowat alles wat je op school leert als "delen der bloem". Ze hebben geen kelk en geen kroon en het gekste van alles is, dat de bloesem van de zaadboom niet eens een behoorlijk vruchtbeginsel heeft. Nu gaat die *Ginkgo* bloeien d.w.z. het stuifmeel waait uit de meeldraden en een paar korrels bereiken het open vruchtknopje en blijven gewoon in de opening liggen, zonder in het eitje door te dringen, zoals doorgaans geschiedt.

Niettemin begin het eitje uit te groeien, en het hulsel ook, en er ontstaat een vrucht, die wel lijkt op een klein blauw pruimpje. Dat ding valt af en nog altijd is het stuifmeel

onveranderd. Eerst in de afgevalen vrucht vormt zich eindelijk het eigenlijke zaad. Dat is een groot plantkundig wonder”

Onze mannelijke bomen in het Cantonspark hebben dit voorjaar overvloedig gebloeid (zie foto). Om het hele proces van zaadzetting te kunnen vervolgen moeten we echter naar de beroemde boom in de oude Utrechtse Hortus, waar op de vrouwelijke boom een grote tak van de andere kunne is geënt.

VOORHISTORISCHE EN HISTORISCHE ASPECTEN

De *Ginkgo* is misschien wel het meest bekende “levende fossiel”. Daarmee duidt men planten of dieren waarvan men aanvankelijk alleen versteende resten of bladafdrukken in klei of gesteente uit vroegere geologische perioden kende, vóórdat het fossiel ineens toch de millennia bleek te

Fossiele afdruk van een nauwe verwant van de recente *Ginkgo*, *Ginkgo digitata*, uit het Jura-tijdperk; gevonden in Yorkshire, Engeland

hebben overleefd, en in een uithoek van de aarde werd herontdekt. De *Ginkgo* was zo'n boom. Het was een geslacht dat in vroegere geologische tijdperken wijd verbreid moet zijn geweest, met meerdere soorten, die echter op één na allemaal zijn uitgestorven. Onze *Ginkgo biloba* werd echter in de tweede helft van de achttiende eeuw aangetroffen op verschillende plaatsen in Japan en China, bijna altijd dicht bij een tempel of ander religieus bouwwerk. Het bleek sinds jaar en dag een soort heilige boom te zijn, die honderden jaren oud kon worden en die onder geen beding gekapt mocht worden. Daarom zijn er in die landen nog verschillende stokoude bomen, die in zeer hoog aanzien staan en soms een rol spelen bij bepaalde religieuze vieringen.

Een van de oudste bomen in Japan staat in het plaatsje Kin, bij Kamiagata, op het kleine eilandje Tsushima, bij het uiterste westpunt van Japan. Hij zou 1500 jaar oud zijn en speelt een rol in vele oude verhalen van de Japanse mythologie en in oude volksliedjes, waar hij steevast “Tsushima no oyagi (= boomveteraan van Tsushima) wordt genoemd. Andere beroemde bomen hebben soms iets met de geschiedenis van Japan te maken. Zo staat er bij het oude kasteel Kumamoto een *Ginkgo*, die omstreeks 1600 persoonlijk geplant zou zijn door een historische krijgsheer, generaal Kato Kiyomasa

Kasteel en boom brandde echter in 1877 af, na gevechten in het kader van een lokale opstand, maar na vele jaren groeide er toch weer een nieuwe spruit uit de resten van de verbrande boom. Zulke gebeurtenissen hebben er niet weinig toe bijgedragen om de boom bovennatuur-

lijke krachten toe te dichtten. En er zijn vele van zulke bomen in Japan, waar omheen stokoude verhalen spelen, die meestal met deze wonderlijke levenskracht te maken hebben.

Ook in recentere tijden speelden nog zulke verhalen. Toen in Hiroshima, op het hoofdeiland Honshu in 1945 de atoombom neerkwam en tot in de verre omtrek grote verwoestingen veroorzaakte, verdwenen alle *Ginkgo*'s in een straal van 3 tot 4 km rond de bomkrater. De bovengrondse delen verschrooiden volledig en het leek er op dat de *Ginkgo* deze klap, althans daar, niet had overleefd. Maar al binnen één jaar liepen er op verschillende plaatsen in dat gebied kleine spruiten uit op plaatsen waar bomen helemaal met de grond gelijk gemaakt waren. Zulke bomen hebben bij de bevolking groot aanzien gekregen als symbolen van levenskracht. Dat geldt ook voor oude *Ginkgo*'s die iets verder van de plaats van de ontploffing stonden, en die alleen aan de kant van de ontploffing verbrand raakten en daardoor eenzijdig uitholden. Één van die bomen stond vlak bij een heilige tempel en men zegt nu dat de boom die tempel voor algehele vernietiging behoed heeft.

Tal van zulke verhalen zijn opgetekend en spelen nog steeds een rol in de Japanse folklore. Tot slot daarom nog één voorbeeld: De grootste *Ginkgo* van Japan staat bij een tempel in Kuji, provincie Iwate. Het is een mannelijke boom die 1100 jaar oud zou zijn. Hij heeft een stamomvang van bijna 15 meter en is 33 meter hoog. In de 17de eeuw schijnt er een priester geweest te zijn die een verschijning kreeg van de

geest van de boom, die hem opdroeg er zorg voor te dragen dat de boom ten eeuwigden dagen beschermd zou blijven. Er moest een tempel bij gebouwd worden en van daaruit zou daarna de leer van Boeddha moeten worden gepredikt. Het valt te begrijpen dat zulke bomen een bijna goddelijke status hebben gekregen.

DE ONTDEKKING VOOR DE WETENSCHAP

Vermoedelijk zag de beroemde botanicus en wereldreiziger Engelbert Kaempfer (1651-1716) in 1691 als eerste Europeaan een *Ginkgo*-boom. Als ontdekkingsreiziger onderhield hij contacten met de Nederlandse Verenigde Oostindische Compagnie (VOC), die een groot netwerk van nederzettingen in Azië had opgezet. Daar maakten ontdekkingsreizigers in die tijd dankbaar gebruik van en Kaempfer belandde zo, begin negentiger jaren van de 17de eeuw in Japan, waar hij uitvoerige botanische studies begon. Er was zóveel onbekends te zien en te beschrijven dat hij er enkele jaren bleef en pas in 1694 terug naar huis ging, echter via Leiden, dat toen één van 's werelds belangrijkste centra van botanisch onderzoek was. In zijn in 1712 uitgekomen boek over aziatische planten stond de eerste uitvoerige beschrijving van de *Ginkgo*.

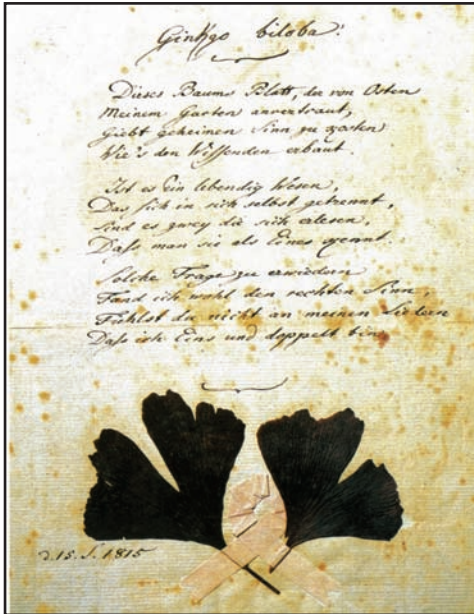
De oudste boom buiten China staat in de oude Utrechtse hortus, aan de nieuwe gracht. Deze boom stamt uit zaad dat in 1730 ontkiemde, waarna het jonge

---

De typische *Ginkgo* bladeren met de bovenrand gaaf of met één of meerdere insnijdingen.

Handgeschreven tekst van Goethe's gedicht *Ginkgo biloba*, met twee opgeplakte blaadjes die aan de top gespleten zijn

boompje in de orangerie werd opgekweekt en 20 jaar later buiten werd geplant op de plek waar deze historische boom nog steeds in volle gezondheid staat. Ook Leiden heeft zo'n oude boom, die er sinds 1754 staat.

In deze periode begon men de boom ook in Engeland, Frankrijk en Duitsland te kweken en vanuit Europa werd ook Noord Amerika spoedig bediend. De oudste bomen in de VS staan in Philadelphia en zijn waarschijnlijk al in 1784 geplant.

Dat de boom in Duitsland al spoedig een al even mystieke betekenis kreeg als in het moederland Japan hangt samen met het feit dat de beroemde Duitse botanicus

en dichter Johan Wolfgang von Goethe door deze nieuwe boom uit het romantische oosten geweldig geïmponeerd werd. De boom had ook alles wat een romantisch ingestelde wetenschapper en kunstenaar aansprak en hij vond in het aan de top soms gespleten blad een prachtige metafoor voor de gespletenheid van de mens en om er zijn gevoelens jegens een geliefde vrouw mee weer te geven. Op 15 september 1815 schreef hij het beroemd geworden gedicht dat hij voor haar geschreven had op een mooi stuk papier, plakte er twee aan de top gespleten bladeren onder en stuurde het naar Marianne von Willener, die voor hem de Duitse stand-in was van heldinnen uit teksten en gedichten uit de oriënt, waar hij omvangrijke studies aan had gewijd. Het gedicht werd wereldberoemd en het oorspronkelijke handschrift is nu nog het pronkstuk van het Goethe-museum in Düsseldorf. Het gedicht heet eenvoudig "*Ginkgo biloba*" en luidt als volgt:

*Dieses Baums Blatt, der von Osten
Meinen Garten anvertraut
Gibt geheimen Sinn zu kosten
Wie's den Wissenden erbaut.*

*Ist es ein lebendig Wesen,
Das sich in sich selbst getrennt?
Sind es zwei, die sich erlesen,
Dass man sie als eines kennt?*

*Solche Frage zu erwidern,
Fand ich wohl den rechten Sinn;
Fühlst du nicht an meinen Liedern
Das ich eins und doppelt bin?*

Twee voorbeelden van kostbare broches van goud, met edelstenen, afkomstig uit Turnau in het toenmalige Bohemen, 1900, met op het Ginkgoblade geïnspireerde vormgeving. Rechts onder: Voorbeeld van een Art Nouveau vaas van Franse makelij, uit 1905, beschilderd met Ginkgo motieven

DE ROL VAN DE GINKGO IN DE BEELDDE KUNST.

Zowel in de oude Japanse beeldende kunstvormen als in latere kunstrichtingen in de hele wereld heeft met name het *Ginkgo*-blad, met zijn bijzondere vorm een rol gespeeld. Het inspireerde oude en moderne kunstenaars tot het maken van schilderijen en tekeningen en het verscheen als dominant motief in bedrukte stoffen, op sierstenen die in of buiten op gebouwen verwerkt werden of in grotere versieringen van gebouwen, in hekwerken, trapleuningen en lampen. Maar ook sieraden en keramische producten ontkwamen niet aan deze rage.

Vooraf tijdens de wereldtentoonstellingen aan het eind van de 19de eeuw was de grote invloed van vooral de immens populair geworden Japanse en Chinese kleurige houtsneden een feit en met name

de impressionisten, Monet, Manet en onze eigen Vincent van Gogh lieten er zich door inspireren. Het hoogtepunt van deze rage viel in de periode van de Jugendstil, toen deze nieuwe kunstvormen rechtstreeks toepassing vonden op een breed terrein van vormgeving. Er zijn prachtige voorbeelden van bekers, schalen en vazen met *Ginkgo*-motieven, zowel bij unieke kunstwerken als op porcelein dat in serie industriëel geproduceerd werd. Een bijzondere plaats nemen in deze periode, zo omstreeks 1900, de juwelen in: broches, hangers, oorbellen etc. met een vormgeving die ontleent is aan het *Ginkgo*-blad.

DE GINKGO ALS GENEESKRACHTIGE BOOM

Vooral door zijn enorme levenskracht werd de boom van oudsher genezende krachten toegedicht. In de oosterse geneeskunst, waar planten van ouds een grote rol speelden, stonden met name de vruchten van de boom in hoog aanzien en werden ingezet tegen hoesten, verkoudheden, nervositeit, wormen en zelfs tegen de pokken. De bladeren werden, en worden nog steeds, gebruikt om er thee van te maken, die werkzaam zou zijn tegen dezelfde kwalen, maar ook tegen oorsuizen, angina en te hoge bloeddruk. In de Chinese en Japanse apotheken worden deze onderdelen van de boom nog steeds verkocht.

In recentere tijden volgde intensief wetenschappelijk onderzoek om achter de werkzame stoffen te komen. Een hele rij chemische stoffen werden ontdekt en gezuiverd, sommige met de veelzeggende trivianaamen als *Ginkgo lide* of *Ginkgo tine*. In 1990 ontving de Amerikaanse onderzoeker E. J. Corey zelfs de nobelprijs voor chemie, o.a. voor de door hem mogelijk gemaakte synthese van het *Ginkgo lide*.

In het algemeen kan gezegd worden dat extracten uit bladeren vaak verschillend

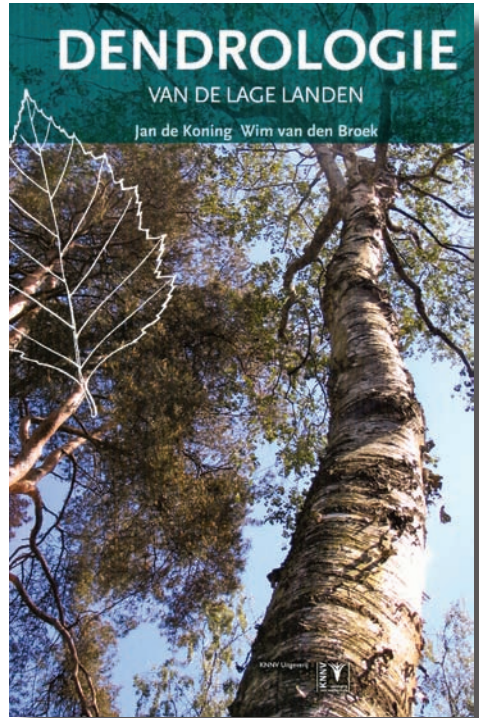
van kwaliteit en dus van werkzaamheid zijn, zelfs als het uitgangsmateriaal afkomstig is van dezelfde boom. Dat hangt samen met grote verschillen tussen bladeren van verschillende leeftijd, de standplaats van de planten in kwestie, het tijdstip van de oogst etc. Gezondheidsdiensten bepalen soms de gehaltes aan werkzame stoffen die in een preparaat moet zitten, wil het werkzaam zijn tegen de kwalen waarvoor het verkocht gaat worden. Deze beperkingen bij het gebruik van natuurproducten kunnen uiteraard ondervangen worden als men er in slaagt om de werkzame stof ook synthetisch, dus zonder tussenkomst van de plant te maken. Ik heb van deze zaken weinig verstand en constateer alleen dat ik de *Ginkgo* thee, die in natuurwinkels of in de winkeltjes van botanische tuinen verkocht wordt heel lekker vind. Ik zal mij met zulke preparaten echter altijd beperken omdat ik niet weet wat de waarde is van bedenkingen tegen gebruik van *Ginkgo* die soms opduiken in de pers. Het veelvuldige gebruik van deze boom, door de eeuwen heen, draagt in ieder geval ook bij aan zijn populariteit, en de vele vragen die ook rond dit aspect nog beantwoord moeten worden dragen weer bij aan de geheimzinnige, desnoeds mystieke sfeer die nog altijd rond deze wonderlijke boom hangt.

BOMEN OVER BOEKEN OVER BOMEN

J. de Koning, J.W. van den Broek, D. de Meyere en H. Bruens, *Dendrologie van de lage landen; een geïllustreerde handleiding bij het bepalen van de in Nederland en Vlaanderen voorkomende families, geslachten, soorten, variëteiten en cultivars van gekweekte houtige gewassen; naar Dr. B. K. Boom. Veertiende druk Nederlandse Dendrologie; eerste druk Dendrologie van de lage landen. Geheel herzien. KNNV Uitgeverij Zeist, 2009. 555 pagina's. ISBN 978 90 5011 2963. Prijs € 44,95.*

Voor insiders wordt deze uitgave vooral gezien als "de nieuwe Boom", de veertiende druk van een klassieker die in 1933 zijn eerste druk beleefde. Iedere serieuze bomenliefhebber heeft bomengebied verandert er in enkele jaren tijd zóveel, dat je er wel enkele oudere drukken op de plank staan, want op bijna niet buiten kunt om steeds weer de laatste druk te bezitten. In deze nieuwe druk is echter zóveel anders dan in de vorige druk uit 2000, zowel naar de vorm als de inhoud, dat de bewerkers zich beschouwen als de auteurs van een heel nieuw boek. Ik zal hieronder op enkele opvallende verschillen ingaan, maar tevens voor nieuwelingen in de dendrologie (bomenkunde) aangeven wat ze aan het boek hebben.

Voor de gebruiker is het vooral een determineerboek, waarmee hij of zij achter de naam van een boom of struik kan komen. Dat gebeurt via een dichotome sleutel, dat wil zeggen dat men telkens via het beantwoorden van twee vragen (cou-

pletten) een stapje dichterbij de naam van de betreffende boom kunt komen. Deze methode wordt sinds jaar en dag toegepast in alle mogelijke determineerboeken voor planten en dieren.

Voor de beginnelingen zijn er eerst 12 pagina's met "De kenmerken van planten", een met eenvoudige tekeningentjes geïllustreerde lijst van in dit boek gebruikte termen. Die termen voorkomen dat in determineersleutels en teksten niet telkens uitvoerig beschreven moet worden wat wordt bedoeld. Om de sleutels nog meer in te perken wordt een groot aantal afkortingen gebruikt, waarvan een lijst voorafgaat aan de sleutels.

De volgende sleutels kan men daarna volgen. 1. Vegetatieve zomerkenmerken van families en geslachten. Dat betreft dus kenmerken van alle delen van de plant, behalve de bloemen en vruchten. 2. Bloei-kenmerken van families. Hiermee kunnen overigens ook een aantal grote geslachten worden bepaald. Sleutel 3. betreft de Winterkenmerken van families en geslachten. Daarbij gaat het dan vooral om vertakkingswijzen, knoppen, bladlidtekens, schorskenmerken maar ook bijvoorbeeld typische geuren. Sleutel 4 betreft alleen de Gymnospermae, of de Naaktzadigen, dwz de naaldbomen en hun nauwe verwanten. In sleutel 5 worden de families in alfabetische volgorde behandeld en per familie uitgesleuteld naar de geslachten. Dan volgen twee grote hoofdstukken waarin respectievelijk de Gymnospermae (Naaktzadigen) en de Angiospermae (Bedektzadigen) worden uitgewerkt tot op de soort, variëteit en cultivar. In de wandeling heten deze twee hoofdgroepen de naaldbomen en de loofbomen. De geslachten staan in alfabetische volgorde, dus niet per familie; bijvoorbeeld: *Fagus* (Beuk) en *Quercus* (Eik) staan onder resp. de letters F en Q, in heel verschillende delen van de sleutel, en dus niet meer bij elkaar onder de familie van de Fagaceae. Achter de naam van het geslacht staat overigens wel de familienaam vermeld. Binnen het geslacht is er eerst een sleutel naar de soorten en lagere eenheden, gevolgd door korte beschrijvingen van deze soorten.

Veel gebruikers, ook de geoefende dendrologen zullen daar aan moeten wennen, te meer daar er veranderingen in de rangschikking en hebben plaats

gevonden die niet meteen uit de traditionele, zichtbare kenmerken te verklaren zijn, maar uit moleculair onderzoek, met name van het DNA. Zo is het verrassend dat de Aceraceae, waartoe sinds jaar en dag de Acers (Esdoorns) behoren niet meer bestaan. Esdoorns behoren in de moderne systematiek tot de Sapindaceae, een familie waartoe in de vorige druk twee kleine geslachten gerekend werden, met elk maar één soort, maar die nu dus enorm is uitgebreid. In de vorige druk werden de geslachten per familie behandeld, en waren de families in alfabetische volgorde gerangschikt, waarbij bovendien boven iedere pagina de namen van de betreffende familie was aangegeven. Iets wat het zoeken wel vergemakkelijkte. Gevorderden in deze materie herkennen meestal de families wel, maar moeten voor de soorten en lagere eenheden in de betreffende familie verder zoeken. Ook dat wordt dus wennen.

Persoonlijk vind ik de rangschikking van de vele kleine figuurtjes een verbetering. Die stonden in de oude drukken (soms veel te) dicht opeen op pagina's, die soms niet aansloten bij de deelsleutels en de beschrijvingen. Nu staan ze als afzonderlijke tekeningetjes boven de betreffende bladzijden.

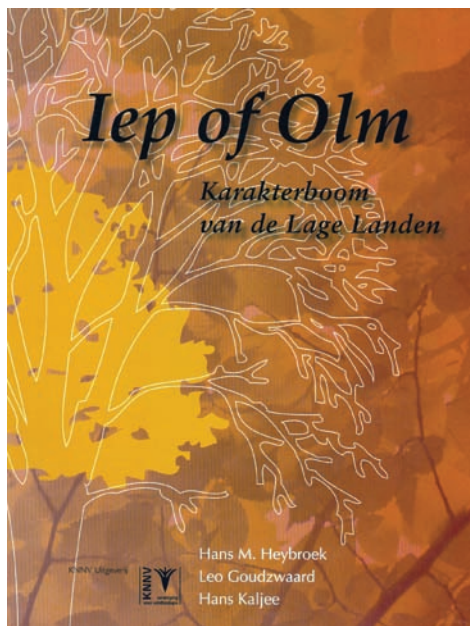
Het boek, dat vers van de pers voor mij ligt, moet natuurlijk zijn waarde nog bewijzen in het gebruik. Bij het eerste doorwerken van het boek rijzen allerlei vragen, die in de komende tijd nog allemaal beantwoord moeten worden. Puzzelwerk voor de lange avonden ! Waar is bijvoorbeeld onze *Acer davidii* 'Canton', die

we als driesterrenboom van de Universiteit hadden overgenomen, gebleven? De toevoeging over de eerste introductie van de *Metasequoia glyptostroboides* (pagina 131), die via de Universiteit van Amsterdam in Blijdenstein, Hilversum zou tot stand zijn gekomen, conflicteert met de feiten zoals die in andere gezaghebbende Nederlandse en Engelse bronnen worden beschreven. Het is een onderwerp waar ik me ook nog wel eens zou willen verdiepen.

Al met al is de eerste indruk een positieve. In de vorige druk waren nogal wat fouten en onnauwkeurigheden te vinden, met name ook in de sleutels die soms niet goed verliepen. Op plaatsen met fouten die ik kende zijn deze nu verbeterd. Het nieuwe boek is voor iedereen die zich serieus met bomen wil bezighouden een absolute must, waarbij het is aan te bevelen niet te veel meer te kijken in de oudere drukken.

Hans M. Heybroek, Leo Goudzwaard en Hans Kaljee, *Iep of Olm, Karakterboom van de Lage Landen*. KNNV Uitgeverij, Zeist, 1e druk, 2009. 272 pagina's ISBN 978 90 5011 2819. Prijs: € 26,95.

Zelden zal ik een nieuwe uitgave zo verwelkomd hebben als dit prachtige boek over bijna alle aspecten van de iep en met name ook van de iepenziekte. Dat heeft een heel persoonlijk tintje, want ik werd in 1965 de opvolger in de staf van het CBS van, en ben op heel persoonlijke wijze ingewerkt door, Dr. Bea Schol-Schwarz, de ontdekker, al in de twintiger jaren van de vorige eeuw, van de schimmel die de beruchte iepenziekte veroorzaakt. Haar

rol in deze geschiedenis wordt in dit boek natuurlijk ook breed uitgemeten. Later heb ik, zij het in heel andere functies, het wetenschappelijke onderzoeksprogramma rond deze plantenziekte van heel nabij kunnen volgen. Bij de verhuizing van het fytopathologisch instituut Willie Commelin Scholten naar resp. Amsterdam en Utrecht is de bibliotheek van het instituut opgeheven en kon ik mij bemoeien met het veilig stellen in een "Iepenarchief" met heel veel oude stukken en boeken betreffende deze ziekte.

In Baarn is een deel van de geschiedenis van dit onderzoek geschreven en met name het Cantonspark en het huidige Bomencentrum aan de Zandheuvelweg hebben daar een rol bij gespeeld. Pas bij de laatste uitbreiding van de Kinderboerderij zijn de laatste rijtjes iepjes die herinnerden

aan de laatste fase van dit onderzoek verdwenen en opgepeuzeld door de schapen

Heel veel van deze geschiedenis zie ik nu met groot genoegen terug in dit nieuwe boek, waarin het verhaal over het wetenschappelijk onderzoek op aangename wijze wordt verteld in de bredere context van de geschiedenis van de lep als typisch Hollandse boom. De schrijvers hebben heel veel interessant historisch materiaal verzameld over de lep in vorige eeuwen, over de betekenis van de boom in religie en kunst, en over de betekenis van lepen in de oude Hollandse steden en dorpen. Uiteraard is een groot hoofdstuk gewijd aan vele aspecten van de lepenziekte, zowel in Nederland en in vele buitenlandse landen waar men er mee te maken kreeg. De rol van de Baarnse instituten krijgt in dit hoofdstuk het volle pond. Het blijkt dat deze geschiedenis nog lang niet ten einde is en dat de ziekte nog steeds niet helemaal onder de knie is.

Een belangrijke sectie van het boek gaat over de biologie van de lep. In fraai geïllustreerde hoofdstukken worden de vele insecten die op de iep gevonden worden behandeld, meestal door de beste specialisten die we in Nederland hebben. Dat brengt ook met zich mee dat er bij veel beschrijvingen prachtige foto's beschikbaar kwamen uit de archieven van deze specialisten, waarvan er velen nog niet eerder gepubliceerd zijn. Ook tekenen topspecialisten voor hoofdstukken over de mossen en paddestoelen op de lep en over de plantengemeenschappen waarin de lep een rol speelt.

Ruim aandacht wordt vervolgens gegeven aan de taxonomie van de lep,

diens vele vormen en verwanten. Veel uit het onderzoek naar resistente iepen afkomstige vormen komen aan de orde, net als tal van nauwe verwanten. Wij kennen uit het Cantonspark nog steeds de grote Fladderiep en de onlangs door de storm gehavende Zelvova, waarover dit boek belangrijke informatie geeft. Een speciaal hoofdstuk behandelt de meest bijzondere, de dikste, de grootste de oudste en de zeldzaamste lepen van ons land en van België.

Dan gaan de auteurs in op de toekomst van de lep, tegen de achtergrond van de grote bedreigingen van telkens nieuwe vormen van de lepenziekte. Het boek wordt afgesloten door een lange lijst van alle historische en nu nog beschikbare cultivars, waarvan de herkomst, de naamgeving, de kenmerken en de resistentie tegen de lepenziekte uitvoerig worden behandeld. Tenslotte is er een sectie verdeelde literatuurlijst en een verantwoording over de tot standkoming van dit boek.

Het lijkt voor mij geen twijfel of dit boek zal voor veel mensen in Baarn die op een of andere manier bij het rijke verleden van het lepenonderzoek betrokken zijn geweest even enthousiast worden ontvangen als ik dat hier doe.

Huib van der Aa

Nog even een naschrift: de hierboven vermelde prijzen zijn inclusief de korting die leden van de KNNV krijgen. Via de boekhandel zal de prijs een fractie hoger uitkomen.

Nieuwtjes uit het park

Op donderdag 19 februari werd op klaarlichte dag brand gesticht in de aan de onderkant holle stam van de Watercypres die aan de kop van de vijver staat. De dames van Ommeren ontdekten het vuur en hebben politie en brandweer gearmeerd en vervolgens zelf er een brandblusapparaat op leeggespoten. De brandweer heeft vervolgens het smeulende hout verwijderd uit de holtes aan de stamvoet. Het is de vraag of de boom, die toch al een beetje wankel was, deze aanslag zal overleven. Hij heeft in ieder geval de stormramp van 26 mei weerstaan, en dat was toch wel een krachtproef. De vier agenten die

vrij snel na de brandstichting ter plaatse waren konden helaas de brandstichter(s?) niet in de kraag vatten.

Op vrijdag 20 februari werd de opgeknapte Kinderboerderij heropend door wethouder Henk van de Kerk, samen met één van de patienten van Amerpoort, die er een nieuw gebouw als uitvalbasis voor hun activiteiten aantreffen. Zij zullen een deel van de werkzaamheden tbv de dieren gaan uitvoeren, en in het Cantonspark, onder leiding, zwerfafval gaan verzamelen.

In maart werd wekenlang gediscussieerd over de toekomst van de Wintertuin. De politiek twijfelde lang of men een plan van het college zou volgen. Een onderdeel van dat plan, om woningbouw in het park te realiseren, als kostendrager voor de dure restauratie van de wintertuin werd al meteen afgeschoten. Over de overige voorstellen werd langdurig in verschillende vergaderingen van gedachten gewisseld. Belangrijke externe partijen, zoals gespecialiseerd architectenbureau Bak uit Edam mengden zich in het debat

Tijdens de SBF-commissievergadering op 11 maart hield namens de Vrienden van het Cantonspark waarnemend voorzitter Huub van der Aa een pleidooi voor het handhaven van het park in originele toestand en wees woningbouw categorisch van de hand. Ook omwonenden lieten zich horen.

Wethouder Henk van de Kerk heropent samen met een van de nieuwe medewerkers van de Amerpoort de Kinderboerderij Canton, door een lint door te knippen bij het toegangshek aan de Piet Heinlaan.

Het beeld van de reiger werd met grof geweld van zijn sokkel afgebroken en op verschillende plaatsen ernstig beschadigd

Op vrijdag 20 maart hield het CDA een zgn politiek café in Schoonoord en ook daar discussieerde de vice-voorzitter namens de Vrienden met de aanwezigen over de verschillende opties voor de toekomst van de Wintertuin

Op 26 mei passeerde 's nachts een hevig onweer met windhoos het dorp en in het Cantonspark werden een aantal bomen getroffen (zie ook ten Geleide, pag. 4-5).

Gedurende het Pinksterweekend was het met prachtig zomerweer niet alleen druk in het park, maar ook zagen onverlaten 's avonds hun kans schoon om het beeld van de reiger in een drink-schaal, van zijn sokkel te halen en met bruto geweld in elkaar te slaan. Dit beeld was lang geleden door het personeel geschonken aan Prof. Dr. J. Lanjouw, de tweede directeur van het Cantonspark. De restanten zijn maar weer eens naar de gemeentewerf gebracht maar het ziet er naar uit dat het beeld dit keer onherstelbaar beschadigd is.

De commotie rond deze vormen van vandalisme leidde in de eerste week van juni tot een reeks artikelen in Gooi en Eemlander en de Baarnsche Courant. Het toenemende vandalisme en bezoek aan het park na sluitingstijd en het daarmee samenhangende vandalisme en overlast voor omwonenden brachten de politie er toe om op zaterdagavond rond elf uur een inval in het park te doen en een aantal aanwezige personen te verbaliseren. Dit leidde weer tot nieuwe artikelen en reacties in de krant of op de web-site van de Baarnsche Courant. Een aantal van de opgepakte jongeren reageerde op die web site, op een manier die duidelijk maakt dat het om een behoorlijk onaangepaste groep jongeren gaat.

Als klap op de vuurpijl had een delegatie van het bestuur en de beheercommissie, samen met de beheerder van de Kinderboerderij een gesprek met twee wijkagenten, ten einde de samenwerking bij gevallen van vandalisme te verbeteren.

Onderschrift rechts: Californische cypres (*Chamaecyparis lawsoniana*).

advertentie Beeld & Visie